

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

Save the Children

СТАВ

МРЕЖЕ ОМБУДСМАНА ЗА ДЕЦУ ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ

"Виртуелна реалност - реалне могућности, опасности и изазови"

усвојен на Тематском састанку Мреже омбудсмана за децу Југоисточне Европе, 05. 12. 2014. године
у Београду

Омбудсмани за децу Југоисточне Европе изражавају дубоку забринутост поводом учесталих појава злоупотребе и злостављања деце на интернет простору. Омбудсмани подстичу и штите слободу изражавања детета, право детета да тражи, прима и пружа информације и идеје, као и право на приступ информацијама и материјалима из различитих националних и међународних извора, али и наглашавају да су деца често изложена најразличитијим, често бруталним облицима насиља, злостављања и експлоатације, урушавању угледа, повредама достојанства личности, задирања у приватност и угрожавању правилног раста и развоја, а у неким случајевима и дететовог живота и здравља.

Садржаји штетни по децу и њихов правилан развој потпуно су доступни детету, а њиховом броју обрнуто је пропорционалан број доступних и ефикасних активности заштите од таквог садржаја.

Специфичност интернет простора и његова све већа доступност захтева и специфичне мере заштите од злоупотреба. Број деце корисника интернета стално се повећава и све је млађи узраст деце која имају слободан и неограничен приступ интернету. Механизми којима ће се штетни садржаји деци учинити недоступним нису успостављени и развијени, а деца не располажу искуством, знањима и вештинама да адекватно штите свој интегритет. Информације о ризицима неконтролисаног и некритичног коришћења интернета и начинима самозаштите и заштите деце ретко су и недовољно доступне деци и одраслима. Резултат је све већи број деце жртава насиља и злоупотребе на интернету и све озбиљније форме злоупотребе и насиља.

Деца проводе све више времена у виртуелним активностима, док се време које потроше на друге креативне активности смањује и нестаје. Родитељска контрола времена потрошеног на виртуелне активности и њиховог квалитета је слаба или потпуно изостаје.

Деца и млади често некритички ступају у онлајн комуникацију са особама које не познају и јавно објављују своје личне податке, као и своје (али и туђе) информације личне природе које могу постати

предмет злоупотребе. Онлајн активности деце и младих и информације које су објавили на интернету најчешће остају непознате њиховим родитељима или другим одраслим особама које о њима брину, а истовремено доступне широком кругу људи, најчешће вршњацима, али и интернет предаторима. Иако виртуелне, ове активности производе реалне, углавном угрожавајуће последице по децу и младе, које опет остају непознате особама које деци могу пружити помоћ. Деца и млади у највећем броју случајева не говоре, а још мање пријављују злостављање и злоупотребу коју трпе преко друштвених мрежа и у интернет простору, што оснажује извршиоце насиља и резултира новим циклусом насиља најчешће у још озбиљнијој форми.

Омбудсмани за децу ЈИЕ упозоравају на све веће ризике који прате кретање деце у интернет простору и неадекватан одговор друштва на њих. Они подсећају на обавезе држава и њихових органа које су прописане националним законодавствима, Конвенцијом о правима детета, Факултативним протоколом уз Конвенцију о правима детета о продаји деце, дечјој проституцији и дечјој порнографији, Конвенцијом Савета Европе о заштити деце од сексуалног злостављања и сексуалног искоришћавања, Конвенцијом о високотехнолошком криминалу, Директивом Европског парламента 2011/93/ЕУ о борби против сексуалног злостављања и сексуалног искоришћавања деце и дечјој порнографији¹, препорукама Комитета министара о оснаживању деце у окружењу које стварају нове информације и комуникације², Стратегијом Савета Европе о правима детета 2012 - 2015 и другим међународним документима и општеприхваћеним међународним стандардима.

Омбудсмани за децу ЈИЕ сматрају да, на регионалном, националном и локалном плану, треба усвојити, применити и подржати следеће мере и препоруке:

1. Злоупотреба и злостављање деце у виртуелном простору је - реално. У складу са тим, у заштити деце од насиља, злостављања и експлоатације на интернету примењују се исти прописи, правила, принципи и стандарди који се примењују и у заштити детета од насиља у "реалном животу", прилагођени специфичностима виртуелног простора.
2. Органи јавне власти треба да, у сарадњи са пружаоцима интернет услуга, дефинишу стратегије и планове заштите деце од насиља, злостављања и експлоатације на интернету и заштиту деце од штетних садржаја. Ова документа треба да покажу "нулту толеранцију" према електронском насиљу и да прецизно дефинишу активности како би се ефикасно и правовремено спречио/прекинуо сваки облик злостављања и злоупотребе детета у виртуелном простору, починилац идентификовао и привео правди, а жртви обезбедиле мере рехабилитације. Стратегије и планови треба да обезбеде и свеобухватне мере заштите деце од штетних садржаја на интернету који негативно утичу на раст, развој и добробит деце.
3. Органи јавне власти треба да усвоје специфична правила о приступу деце интернет кафеима, играоницама и другим објектима који нуде употребу интернета, у циљу заштите деце од неправилне употребе интернета и опасности које она носи. Потребно је успоставити критеријуме за давање дозвола за рад објеката који су прилагођени деци, који ће испунити прописане захтеве као што су одговарајући надзор, посебни филери, временска ограничења коришћења интернета, забрана уласка деце млађег узраста после поноћи, итд.

---

¹ Directive 2011/93/EU on combating sexual abuse and sexual exploitation of children, and child pornography, OJ L 335 of 17.12.2011

² Recommendation CM Rec(2006)12 on empowering children in the new information and communications environment

4. Треба успоставити ефикасне механизме доступне деци и одраслима за пријављивање и подношење представки због повреда права на интернету. Деца треба да имају на располагању саветодавне службе које ће им пружати подршку и саветовати их како да реагују у случају насиља или повреде права на интернету
5. Обавезе органа власти не умањују родитељску одговорност да поставе деци ргранице у коришћењу интернета и пажљиво прате квалитет интернет садржаја у које су њихова деца укључена.
6. Органи јавне власти треба да, уз учешће деце и младих, осмисле и спроведу јавне кампање ради подизања свести јавности, посебно деце и младих, родитеља и професионалаца који раде са децом, о ризицима од насиља на интернету и мерама заштите и самозаштите. Кампање посебно треба да буду усмерене на подизање свести о следећем:
  - деца и млади треба да чувају поверљивост личних података и других личних информација, а на интернету објављују само оне информације које не могу бити злоупотребљене, нити могу угрозити или урушити дететову онлајн углед и углед у друштву и вршњачкој групи;
  - деца и млади треба да без одлагања пријављују сваки облик насиља који претрпе путем интернета и других медија родитељима, особама од поверења, односно надлежним органима;
  - свако је дужан да се уздржи од учешћа у активностима које подстичу или представљају насиље према другима и експлоатацију других особа преко интернета и других медија;
  - обавеза је свих да упозоре одговорне и друге органе на постојање интернет страница са садржајима који су штетни по децу.
7. Пружаоци интернет и комуникационих услуга и медији треба да буду свесни своје значајне улоге у промоцији и образовању о дечјим правима и заштити права детета у информатичком и медијском простору. Они треба да своје пословне политике ускладе са принципом најбољих интереса детета и уложе више напора у превенцији насиља над децом и њихове заштите од свих облика злостављања и занемаривања.
8. Органи јавне власти треба да, уз активно учешће деце и младих, професионалаца и пружалаца интернет и комуникационих услуга, осмисле програме едукације деце о понашању у интернет простору, посебно друштвеним мрежама, значају онлајн угледа, начину његовог очувања и заштите и механизмима заштите и самозаштите. Ови едукативни програми треба да постану део свих облика и нивоа формалног и неформалног образовања. Наставници треба да буду обучени и добију одговарајућу подршку да са децом дискутују о употреби интернета, правилима понашања, недозвољеним активностима, могућим претњама и начинима заштите.
9. Органи јавне власти треба да успоставе регионалну сарадњу у циљу правовремене размене информација о случајевима злостављања и експлоатације деце путем интернета и постављања на интернет садржаја штетних по добробит деце. Они такође треба да успоставе заједничке превентивне и интервентне активности у тим случајевима.
10. Органи јавне власти треба да подстичу и учествују у развоју нових алата за руковање и очување приватности личних података деце и филтрирање и чињење недоступним садржаја који садрже по децу штетне информације. Ове активности треба да се предузимају уз пуну

партиципацију деце и младих, уважавање начела информисаности детета и поштовање принципа слободног протока информација.